

Lietuvos meno kūrėjų asociacija

Kai žmonėms nebegrės politinės represijos ir smurtas...

2013-11-04

ŽURNALAS: KULTŪROS BARAI

TEMA: Literatūra

AUTORIUS: Tomas Kavaliauskas

DATA: 2013-11

Kai žmonėms nebegrės politinės represijos ir smurtas...

Tomas Kavaliauskas

Tarptautinio PEN klubo 79-asis kongresas Reikjavike

Kai deleguotas Lietuvių PEN centro nuvykau į Islandiją, šis kraštas, glamonėjamas Golfo srovės, nepasitiko žvarbumu, kaip rugsėjo mėnesį būna visai šalia esančioje Grenlandijoje. Tad klimato požiūriu – tai ne tokia jau ir šiaurės gūduma. O literatūros požiūriu PEN klubo kongresas sutapo su Reikjaviko tarptautiniu grožinės literatūros festivaliu. Ne veltui per atidarymo ceremoniją tiek sostinės meras Jónas Gnarras, tiek Islandų PEN centro prezidentas Sjónas pasidžiaugė, kad šiuo metu, žinoma, tik tas kelias dienas, šis miestas – tai ir pasaulio literatūros sostinė.

Islandų aistra rašyti prozą tiesiog pribloškia, sakoma, net taksistai ir slaugės skelbia savo gyvenimo istorijas su filosofinėmis išvalgomis. Dar labiau pribloškia šalies, turinčios maždaug tiek gyventojų, kiek yra Kaune, vadybinis gebėjimas organizuoti gausius prozos vertimus ir prisistatyti anglų kalba. Paminėsiu tik kelias naujausias islandų grožinės literatūros knygas, išleistas angliškai, – tai Árne'o Þórarinssonso kriminalinis romanas „Raganos sezonas“ apie mįslingus įvykius Islandijos šiaurėje, Arnalduro Indriðasono „Tamsios padangės“ apie mirties kaukę, aplankančią tiek elitines Reikjaviko vilas, tiek skurdžius būstus kur nors rūsyje, Hallgrímuro Helgasono „Samdomo žudiko namų valymas“ apie kroatų mafijos, siautėjančios Niujorke, samdinį, atsidūrusį Islandijoje su kito asmens tapatybe ir negalintį ištrūkti iš salos, todėl priverstą apmąstyti tiek savo praeitį, tiek ateitį.

Man pasirodė, kad islandų literatūra akivaizdžiai linksta analizuoti tamsiąją gyvenimo pusę, tarsi klajotų Stepheno Kingo siužetiniais vingiais. O tai gali būti ne tik pirmas išpūdis, juk ir islandų sagos, siekiančios viduramžių vikingus, nevengia žiaurumų... Rūstų išpūdį dar labiau sustiprina grėsmingai alsuojantys ugnikalniai, sustingusios lavos landšaftas, aptrauktas žole. Čia vyrauja dvi spalvos – juoda ir žalia arba juosvai

žalia. Net žvyrkeliai ne balti, o juodi.

Šalies literatų piešiamą tamsų pasaulėvaizdį su humoru pakoregavo Reikjaviko meras per kongreso atidarymą Harpos konferencijų ir koncertų rūmuose, beje, skandalingai baigtuose statyti, kai Islandija jau buvo apimta finansinės krizės, o gyventojai ėmė abejoti, ar jiems reikia tokios prabangos. Meras, beje, internete pristatomas kaip spalvingiausias pasaulyje (gal ne vien todėl, kad jis – profesionalus komikas?), negailėjo pašaipių žodžių Islandijos politikams, norintiems taupyti kultūros sąskaita. Jis pabrėžė: jei sakmių pasakojimo kultūra nebūtų išsaugojusi islandų kalbos, dabar politikai net neturėtų žodžių, kaip pasakyti, kad nerems islandų kultūros... Mero teiginys, kad islandų kalba užtikrina tautos išlikimą, niekam iš kongreso dalyvių nepasirodė dvelkiantis „nacionalizmu“. Atvirksčiai – PEN klubas rūpinasi kiekvienos pasaulio kalbos likimu. Šiuo atžvilgiu tie ultraliberaliai nusiteikę lietuvių intelektualai, kurie šaiposi, esą Lietuva – tai viso labo filologinis projektas, elgiasi labai provincialiai, nesvarbu, kad jie atrajoja garsiąją Czesławo Miłoszo frazę. Tiesą sakant, nežinia, ar Miłoszas tiems savo žodžiams suteikė niekinamąjį atspalvį, tačiau, kad ir kaip būtų, lietuvių, o ir islandų, latvių, estų „filologinis projektas“ tiesiogiai susijęs su kultūrine tautos sąmone, jos savastimi. Tai – ne rasistinis skustagalvių „nacionalizmas“, bet indėlis į pasaulio kalbų lobyną. Perfrazuodamas Reikjaviko merą, galėčiau sakyti: jei ne lietuvių kalba, tai prolenkiški mūsų intelektualai net negalėtų lietuviškai piktintis, esą Lietuvos valstybė – tai viso labo „filologinis projektas“. Beje, turint unikalią knygnešystės patirtį, akivaizdu, kad šiuo filologiniu projektu siekta išsivaduoti iš rusifikacijos ir polonizacijos, o kalbinė savigyna yra pamatinė tarptautinio PEN klubo vertybė.

Į šį kongresą atvyko ne tik stambių laisvų valstybių – JAV, Kanados, Prancūzijos, Vokietijos atstovai, prisistatė ir Tibeto, Šiaurės Korėjos, Kubos, Vietnamo rašytojų PEN centrai, veikiantys užsienyje. Kadangi delegatai per posėdžius pasiskirsto abėcėlės tvarka, maniau, sėdėsiu greta kurdų, bet šiomet tarp mūsų įsispraudė dar vienas mažas, tačiau ambicingas ir itin draugiškas PEN centras – *de la Lenga d’OC* arba *langue Occitan*. Šia kalba kalbama Pietų Prancūzijoje, kai kuriose Italijos ir Ispanijos vietovėse, šios kalbos regionas vadinamas *Occitania*. Tokių PEN centrų, kurie pagrįsti kalbine tapatybe, yra ir daugiau, pavyzdžiui, baskų arba *vlaanderen*. *De la Lenga d’OC* prezidentas, poetas ir medikas Joanas-Fredericas Brunas padovanojo man savo poezijos knygą trimis – *de la Lenga d’OC*, anglų ir prancūzų – kalbomis.

Kongresas prasidėjo tylos minute – pagerbėme mirusius rašytojus, žurnalistus. Dar prieš posėdžio pradžią didžiuliame ekrane buvo rodomi asmenų, kovojusių ir žuvusių už žodžio laisvę, veidai. Kai kurie lengvai atpažįstami, pavyzdžiui, Ana Politkovskaja. Tragišką žurnalistės likimą ir tai, kad jos žudikai iki šiol nenustatyti, priminė ir ICORN (*International Cities of Refuge Network*) brošiūra. Šis PEN klubo poskyris rūpinasi tais rašytojais ir žurnalistais, kuriuos persekioja režimas. Jų šeimas, o jei įmanoma, tai ir juos pačius, remia finansiškai, pasitaikius galimybei ištrūkti iš persekiotojų, siūlo apsigyventi saugioje šalyje. Daugiausia namų persekiojamiems rašytojams turi įsteigusi Skandinavija, neseniai prie globėjų sąrašo Slovėnų PEN centro iniciatyva prisijungė Liubliana. Glaudžiai bendradarbiaujantiems lietuvių ir lenkų PEN centrams derėtų pasistengti, kad Varšuvoje, Krokovoje, Vilniuje, Kaune, Klaipėdoje ar kuriame nors kitame mieste irgi atsirastų tokie namai.

Finansinė ataskaita apie PEN klubo išdą nukreipė nuo idealistinių minčių. Ši organizacija, disponuojanti beveik milijonu Anglijos svarų, džiaugėsi pagerinusi finansinę savo padėtį. Beje, turtingų šalių PEN centrai iš savo narių renka didesnę mokestį negu skurdesnių, be to, neretai padengia vargstančių centrų skolas. Regis, solidarumas pasireiškia ne tik žodžiais, bet ir darbais.

Vis dėlto finansinė tematika mūzoms svetima. Dar labiau jas išbaidė, nors stengėsi sutelkti, Kirgizijos švietimo ministro pademonstruotas propagandinis filmas (su gražiomis merginomis, ant žirgų jojančiais, į tautinius kostiumus įvilktais tenyškščiais džigitais) – tai buvo kvietimas 2014-aisiais Tarptautinio PEN klubo kongresą surengti Biškeke. Austrų PEN centro prezidentas iškart paprieštaravo – nors Kirgizijoje lyg ir nėra įkalintų rašytojų, bet žodžio laisvė ten vis tiek kabo ant plauko. Kirgizai net neturi savo PEN centro. Reklaminiame propagandiniame filme akcentuojami liukso klasės viešbučiai, prabangūs baseinai, gurmaniškas maistas, kiti komforto įrodymai sukėlė įtarimą, kad Kirgizijos vyriausybė tikisi PEN klubo kongresu sustiprinti „demokratijos“ savo šalyje regimybę...

Kongresas gana daug laiko skyrė rezoliucijoms dėl žodžio laisvės apribojimų įvairiose valstybėse. Rusijos ambasada sulaukė net vizito su tarptautinio PEN klubo prezidentu Johnu Ralstonu Saulu priešakyje – delegatai tiesiai iš posėdžių salės nužygiavo pareikšti protesto dėl kalinamų *Pussy riots* merginų ir neseniai priimto įstatymo, draudžiančio propaguoti homoseksualumą. Tiesą sakant, aš asmeniškai dvejojau, ar pritarti šiai rezoliucijai: Rusija, kaip bet kuri kita suvereni šalis, turi teisę savaip vertinti homoseksualumo propagavimą. Juk drausti *propaguoti* anaipol nereiškia, kad asmeniui draudžiama *laikytis* netradicinės seksualinės orientacijos. Nepamirškime: Europos šalys gana ilgai ir sunkiai ėjo šios liberalizacijos keliu, dar ir dabar ne viskas čia yra taip politiškai korektiška, kaip daug kam norėtųsi. Antai Prancūzija tik per plauką nepriėmė panašaus įstatymo, o protestuoti prieš homoseksualų santuokas į gatves išėję prancūzai darė spaudimą vyriausybei, kad ši permąstytų keičiamas šeimos vertybes. Jei Prancūzija būtų tapusi pirmąja ES valstybe, apgynusia hierarchinį heteroseksualios santuokos pranašumą, ar tarptautinio PEN kongreso Reikjavike delegacija būtų aplankiusi ir Prancūzijos ambasadą, kad įteiktų pasipiktinimo laišką? Labai tuo abejoju...

O rezoliucija, įteikta Rusijos ambasadai, suformuluota taip:

„2013-ųjų birželį buvo priimtas vadinamasis „gėjų propagandos“ įstatymas, kuris draudžia netradicinę seksualinę orientaciją propaguoti tarp nepilnamečių. Bet kokia veikla, propaguojanti ne heteroseksualų gyvenimą, susijusi su gėjų ir lesbiečių lygos protesto akcijomis arba skatinanti nepilnamečius neigti tradicinės šeimos vertybes, yra draudžiama. [...] 2013-ųjų birželį prezidentas Vladimiras Putinas pasirašė naują „šventvagystės“ įstatymą, kuris draudžia „religinius įžeidinėjimus“ ir už tai numato bausmę iki trejų įkalinimo metų arba 500 000 rublių baudą. Šio įstatymo projektas buvo pateiktas 2012-ųjų rugsėjį, PEN klubas mano, kad taip agresyviai mėginta sustabdyti efektingus feministinės pankroko grupės *Pussy riots* pasirodymus, tokius kaip „panko malda“ Kristaus Gelbėtojo katedroje. Šie du įstatymai tęsia žodžio laisvės suvaržymus Rusijoje ta pačia represyvia dvasia kaip ir 2012 m. priimtas įstatymas, naujai kriminalizuojantis šmeižtą.

Tarptautinis PEN klubas a) reikalauja, kad *Pussy riots* narės Marija Aliochina ir Nadežda Tolokonnikova būtų nedelsiant paleistos, o kaltinimai joms panaikinti; b) skubina, kad trys įstatymai, nukreipti prieš išraiškos laisvę – šmeižto rekriminalizavimas, netradicinės šeimos propagavimo draudimas ir religinių įžeidimų įstatymas, – būtų atšaukti; c) kviečia Rusijos Federacijos vyriausybę laikytis savo įsipareigojimų Tarptautiniam susitarimui dėl pilietinių ir politinių teisių, gerbti nuomonės ir išraiškos laisvę.“

Kritiškai apmąstęs šią tarptautinio PEN kongreso rezoliuciją, vis dėlto balsavau už ją, dalyvavau ir eitynėse į Rusijos ambasadą Reikjavike. Tačiau vertėtų aptarti štai tokį paradoksą: šių Rusijos įstatymų formuluotės man asmeniškai nėra nepriimtinos. Nemanau, kad blogai yra drausti homoseksualumo propagavimą tarp nepilnamečių. (Gal pirmiau leiskime jiems subręsti, kad kiekvienas laisva valia priimtų vienokį ar kitokį sprendimą be postūmio iš šalies?) Nemanau, kad reikėtų leisti pankroko feministėms groti ant altoriaus maldos namuose (kad ir kaip žiūrėtume, toks elgesys įžeidžia tikinčiųjų jausmus). Tačiau absoliučiai aišku, kad ir „homoseksualumo propagandos“, ir „šventvagysčių“ draudimo įstatymai yra viso labo gudrus manevras, teisėtas būdas atrišti rankas tiems, kurie Rusiją jau seniai valo nuo „iškrypėlių“ ir šiaip „kitokių“, policijai neva nieko nežinant nei apie susidorojimus, nei apie fizinį smurtą.

Rusija juk neišleido įstatymo, kuris gintų žmogų kaip asmenį, nesvarbu, kokia seksualinė jo orientacija, verčiau nusprendė patį gėjų egzistavimą paversti „propaganda“. Štai čia ir paradoksas: Tarptautinio PEN kongreso rezoliucijos tekstas akla remiasi žmogaus teisių retorika, o minėtų Rusijos įstatymų formuluotės lyg ir neprieštaruoja žmogaus teisėms, esą ginami nepilnamečiai ir tikintieji, tačiau atriša rankas žiauriai gėjų ir lesbiečių diskriminacijai.

Popiežius Pranciškaus interviu, kurį davė prieš palikdamas Braziliją po ką tik pasibaigusiu pasaulinių Katalikų jaunimo dienų, pasakė: „Kas aš toks, kad teisčiau kitą, jeigu jis ar ji ieško Dievo, nepritariu tik agresyviai homoseksualumo lobizmui“. Vertėtų įsiklausyti į šiuos žodžius. Europos Sąjungos institucijos, spausdamos tiek Rusiją, tiek Vidurio Rytų Europos šalis, kad teisę rengti *Pride parade* jos prilygintų prigimtinėms žmogaus teisėms, per prievartą primeta homoseksualizmo propagavimą. Tą patvirtina ir Švedijos ES reikalų ministrės Brigittos Ohlsson sveikinimas Lietuvai dėl šiemet Vilniuje sėkmingai surengto *Pride parade*. Kodėl tai vadinama pasididžiavimo paradu? Nuo kada tam tikros seksualinio gyvenimo formos hierarchizuojamos pasididžiavimo kategorijomis? Ar nepakanka vien neišsižadėti savęs ir nesigėdyti, kad priklausai seksualinei mažumai, kaip tą daro Rokas Žilinskas, beje, pareiškęs, kad vaikščiodamas Vilniaus gatvėmis jis kasdien nešasi savo tapatybę, todėl jokio specialaus parado jam nereikia? Ar tik nebus taip, kad kartu su dirbtiniu pasididžiavimu peršama mintis, esą homoseksualūs santykiai yra ne tik madingesni, bet ir pranašesni negu heteroseksualūs?

Manychiau, analinį, oralinį ir vaginalinį seksą skirstyti pagal tai, kuris nardymo pataluose būdas labiau atitinka žmogaus teises, yra taip pat absurdiška, kaip teigti, neva rudaplaukiai iš prigimties tolerantiškesni už juodaplaukius su šviesiaplaukiais arba atvirkščiai. Nebent kalbame ne apie laisvę rinktis, o apie privalomybę (isterijos dėl žmogaus teisių labui) susidurti su kitokia meilės forma, su vadinamaisiais „meilės disidentais“. Bet juk vegetarams neliepiama stebėti stirnų medžioklės, o mėsdžių

niekas neverčia tapti vegetarais. Juk jau nereikalaujama (kaip sovietmečiu), kad kairiarankiai būtinai taptų dešiniarankiais, tačiau keista būtų įkalbinėti dešiniarankius, kad taptų kairiarankiais. O jei kas nors nori rašyti tiek kaire, tiek dešine, – tai jų asmeninis reikalas. Bokse, sakoma, toks gebėjimas ypač praverčia, nes varžovas nežino, kuria ranka smogs priešininkas...

O žvelgiant į šį „reikalą“ antropologo, kuris nepripažįsta moralizavimo, akimis, *Pride parade* – tai seksualinės revoliucijos, įvykusios Amerikoje praėjusio amžiaus 7-ajame dešimtmetyje, tęsinys. Sekuliari popkultūra labai prisidėjo, kad heteroseksualių partnerių kaitaliojimas, svingerių klubai, orgijos taptų norma, į seksualinės įvairovės meniu „revoliucingai“ buvo įtrauktas ir homoseksualumas. Ar jau pasiektos žmogaus teisių ribos, plėtojant seksualinę įvairovę? Atrodo, ne, todėl stengiamasi, kad būtų išrastos dar kelios lytys, tada svarstysime, ar žmogaus teisės gali ginti „lyties nr. 3“ santuoką su „lytimi nr. 5“, ar negali, o visos tos „įvairovės“ nebeapreps nei tie, kurie „už“, nei tie, kurie „prieš“.

Gal atėjo laikas pripažinti, kad susidūrėme su *žmogaus teisių diktatūra*? Prieita iki to, kad bet koks kritiškas mąstymas homoseksualumo klausimu isteriškai apšaukiamas homofobija. Tai rimtas pavojaus signalas – nejaugi ir žodžio laisvė bus supančiota kažkam naudingomis išlygomis?

Neišvengiamai vėl susiduria Vakarų ir Rytų civilizacijos. Bet Rusija, persekiodama opoziciją, kalindama valdžios kritikus, o žvelgiant plačiau, – iki šiol nepripažindama Baltijos šalių okupacijos fakto, taikydama joms tai dujų, tai pieno blokadą, šalia „prarastų teritorijų“ rengdama karines puolamąsias pratybas, trypdama kitataučių ir kitaminčių teises ir laisves, išduoda XIX a. slavofilų, Dostojevskio ir Solovjovo puoselėtas idėjas apie dvasinę Rusijos misiją Europoje. Cerkvė ir toliau tarnauja savo carui, t. y. tikėjimas irgi atiduotas į Kremliaus manipuliatorių rankas. *Pussy riots* pasiūlė drąsiai, politiškai angažuotą viso to dekonstrukciją, deja, pamiršo, kad politinis protestas irgi turi paisyti etikos, – praskėsdamos kojas prie šventovės altoriaus, nieko konstruktyvaus rokerės nepasiūlė. Tačiau su jomis susidorota tikrai ne dėl to, kad išniekino tikinčiųjų jausmus, kaip spekuliatyviai teigiama, o todėl, kad pankroko maldos tekstas apnuogino autoritarinę Putino ir Stačiatikių bažnyčios jungtį. Štai kodėl kartu su PEN kongreso delegacija protestuoti prie Rusijos ambasados žygiavau ir aš.

Rusijos ambasadorius išėjo prie ambasados vartelių, matyt, nustebęs, kad ir šiame pasaulio kampe sulaukė protesto akcijos. Abejingai išklausė Tarptautinio PEN klubo prezidento pastabas jo vyriausybei, atsainiai paėmė rezoliuciją ir, lydimas apsaugos, grįžo į rezidenciją. Ši šalis savo adresu nenori girdėti jokios kritikos, be to, stokoja ir politinės kultūros, kad gebėtų adekvačiai į ją reaguoti.

Įsidėmėtini Arthuro Millerio, vadovavusio PEN klubui 1966–1969 m., žodžiai:

„Kai žmonėms nebegrės politinės represijos ir smurtas, PEN klubas galės būti užmirštas. Iki tolei – tai vis dar draugija, nesvarbu, kad kartais nežinanti, ko griebtis, patirianti įvairių nesėkmių, neišvengianti klaidingų veiksmų, tačiau ją veda viltis, jog vieną gražią dieną tas darbas, kurį ji mėgina ir dažnai sugeba padaryti, daugiau nebebus reikalingas.“

Kita rezoliucija – dėl Sirijos – sukėlė audringas diskusijas. Tomis dienomis atrodė, kad JAV tikrai smogs Sirijai dėl to, kad ši panaudojo cheminį ginklą. Irakiečių PEN centro prezidentė reikalavo, kad rezoliucija aiškiai išreikštų kongreso nusistatymą prieš atakas iš išorės, prieš karą apskritai. Moderatoriumi paprašius, kad šiuo klausimu pasisakytų ir amerikiečių PEN centro atstovai, šie lakoniškai pritarė pasiūlytam projektui. Atrodo, jiems labiau rūpėjo sava rezoliucija JAV kongresui dėl piliečių sekimo, jų pokalbių pasiklausymo, dėl amerikiečių teisės į privatumą užtikrinimo.

Buvo svarstomos rezoliucijos dėl baskų rašytojų padėties Ispanijoje, dėl Kinijos rašytojų laisvės. Vokiečių ir vengrų PEN centrai parengė rezoliuciją dėl antisemitizmo protrūkio Vengrijoje su išpuoliais prieš Imre Kerteszą, Peterį Nadasą, Gyorgi Konradą. Sukrėtė faktas, kad universitetų studentai ant žydų kilmės dėstytojų durų klijuoja lapelius su grasinimais (vaizdo reportažus apie tai rodė vokiečių televizija *Deutsche Welle*). Sunku net įsivaizduoti, kad tokie incidentai vyktų Lietuvos universitetuose.

Summa summarum, akivaizdu, kad Tarptautinis PEN klubas atlieka svarbią misiją – gina pasaulio rašytojų žodžio laisvę, skatina puoselėti visas pasaulio kalbas, ir daro tai jau 79-erius metus.

Paskutinės dvi viešnagės dienos sugražino išbaidytas kūrybines mūzas – buvome pakviesti į *Nordic House*, klausėmės knygų pristatymų jau ne kaip PEN kongreso, o kaip Reikjaviko literatūros festivalio dalyviai. Jautėmės priklausantys, pasak sostinės mero, visų „geriausiai partijai“, vienijančiai kūrybos žmones.

Paskutinė diena – apsilankymas ten, kur trykšta karšti geizeriai, kur išsiskiria dvi tektoninės plokštės, kasmet po tris centimetrus gilindamos properšą... O kai važiuojame prie Gullfos (auksinio) krioklio, gidė, pamačiusi pro debesis besiveržiančią saulę, iš anksto pažadėjo išpūdingą reginį – vaivorykštę virš Hvitos kanjono. Pažadas išsipildė.

Kelionę baigėme Islandijos rašytojų sąjungos namuose, rašytojo Gunnaro Gunnarssono (1889–1975) garbei pavadintuose *Gunnarhus*. Mat jis šiuose namuose gyveno ir kūrė, yra išsaugota jo baldų. Rūsyje įrengta 60 kvadratinių metrų rezidencija svečiui rašytojui, beje, jau rezervuota iki pat 2015-ųjų. Islandijos rašytojų sąjungai priklauso 350 narių – tai prozininkai, poetai, vertėjai, dramaturgai, vaikų literatūros kūrėjai.

Rašytojų namų šeimininkai kongreso dalyvius pasitiko kiekvieną asmeniškai, teiraudamiesi, iš kur šis atvyko. Prisistatęs, kad esu iš Lietuvos, padėkojau Islandijai, kuri pirmoji pripažino mūsų šalies nepriklausomybę. Vyriausioji vadybininkė su plačia šypsena atsakė, kad šią istoriją visi labai gerai žino, dar niekas čia jos nepamiršo.

...Kitos dienos anksčiau rytą sausakimšu autobusu riedėjau į Keflaviko oro uostą. Šalia sėdinti porėlė amerikiečių, nesusijusių su PEN kongresu, pasakojo islandiškus anekdotus. Pavyzdžiui, ką daryti, jei pasiklydai Islandijos miške? Ogi atsistoti. Šis anekdotas gerokai juokingesnis žinantiesiems, kad šioje saloje miškų nėra, auga tik pavieniai medžiai, pasodinti žmonių.

O man mintyse skambėjo trieilis iš „Išsiskyrimo legendų“:

išmintingas rudenių išsiskyrimas

aplieja siauras gatves

savo tylos medumi

D'OC kalba jis skambėtų taip:

La savia despartida dels autons

Agolopa las carrieiretas

*Dins lo meu de son silenci**

* Joan-Frederic Brun, Legendari de las despartidas („Išsiskyrimų legendos“),
Jorn, Montpeiros, 2009.